

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Omnia Latina Scripta Matthiæ Flacij Illyrici

Flacius, Matthias

Magdeburgæ

VD16 F 1296

Secvnda Pars De præsentibus comenticijs Adiaphoris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36647

SECUNDA PARS DE

præsentibus comenticijs Adia-
aphoris.

HActenus breuiter uerorū Adia-
phorū rationem ac formam expo-
suimus, iam, quoniam quædam
ψευδαδιάφορα Ecclesiæ Christi ab impijs
obtruduntur, uolumus ea breuiter ad
præcedentem ueram Adiaphorum
formam exigere & examinare.

Quæ iam pro Adiaphoris Ecclesiæ
Christi proponuntur, non sunt Adia-
phora, uel ob aliquas circumstāti-
as, uel quia per se suaq; natura sunt impia, &
a Deo prohibita. De sua natura impijs
postea dicetur, iam dicam de alijs, quæ
circumstantiarum ratione impia sunt.

De causis efficientibus præsentis
um pseudadiaphorum.

OMnia quæ iam proponuntur re-
cte institutis Ecclesijs, etiam si ali-
quando fuissent pia Adiaphora,
tamen iam non sunt Adiaphora, prop-
ter hæc sequentes rationes. Prima,
quia non habent causam efficientem
Adia.

Adiaphororum, quam superius dixi,
esse triplicem, generale Dei mandatum,
liberā eamq; piam tum Ecclesiæ, tū mi-
nistrorum uoluntatem. Primum di-
cam de posterioribus duabus, postea de
prima.

Primum, non instituuntur præsen-
tia Adiaphora ex libera uoluntate a
ministis, consentiente Ecclesia, sed in-
uitæ per uim, multiplicesq; fraudes ob-
truduntur, in qua re uiolatur Ecclesiæ
libertas, quæ diuinitus iubetur stare in
libertate, in qua a Christo collocata est,
& non fieri serua hominum.

Adhæc imponuntur isti ritus, non
a quouis uulgari homuncione, sed ab
ijs personis, quas Spiritus S. iam olim
prædixit singulariter Christo aduersa-
turas esse, præmonuitq; pios, ne eis in
religione obedirēt eosq; ueluti excom-
municauit, nempe ab Antichristo, seu
meretrice Babilonia, & a bestia mere-
tricem illam gestante. Nam ualde im-
pudens mendacium est, quod Torgæ,
Emdæ in Frisia, & alibi propositum est
pijs concionatoribus, præsentis mutati-
ones non institui propter Interim, sicut
in ædito

in æd
rū A
hoc c
Lyp
tatio
N
coha
quid
am S
agita
nare
Anti
ræ P
ad p
stea,
in m
am M
faciu
muta
rum
faciu
uend
hoc r
præc
Anti
na m
eius l

inædito Germanico ternione ex ipso-
rū Adiaphoristarū scriptis mendaciū
hoc confutatum est, quin & a principio
Lypfici Interim positum est, illas mu-
tationes instituti, ut C.M. mos geratur.

Non est autem dubium, quin hæc
cohærentia sit uerissima. Primum, quic-
quid facit Antichristus, facit in grati-
am Satanae, cuius est uicarius & a quo
agitatur. Deinde, quicquid faciunt Mo-
narchæ in religione, faciunt in gratiam
Antichristi, & eius sedis. Vt etiam lite-
ræ Papæ ad Episcopos, Episcoporum
ad principes, & Ecclesias testantur. Po-
stea, quicquid faciunt principes & aulæ
in mutationibus istis, faciunt in grati-
am Monarcharum. Quarto, quicquid
faciunt seniores Theologi pro hisce
mutationibus, faciunt in gratiam aula-
rum & principum. Postremo, quicquid
faciunt iuniores Theologi ad promo-
uendum, aut certe non impediendum
hoc malum, faciunt in gratiã suorum
præceptorum, igitur omnes seruiunt
Antichristo, & Diabolo, ac cū illa mag-
na meretrice scortantur, & de poculo
eius bibunt, ut in Apocalipsi de extre-
mis tem

mis temporibus non temere propheta-
tum est. Et, ut iam non esset aliquod
nouum mandatum Antichristi, de in-
staurandis istis ipsis impietatum fun-
damentis, tamen perpetuum eius man-
datum & uoluntas nota est, cui impia
uoluntati tota Ecclesia Christi, & sin-
guli *pj* repugnare deberent.

Et si igitur Ecclesia debet semper
pro sua libertate, in qua a Christo col-
locata est, pugnare, cum quicunq; de-
mum ei uult ferre leges, tamen iam
multo magis quam unquam alias, cum
ei isti summi, & a Spiritu S. iam olim
prædicti & damnati aduersarij Christi,
iugum imponere, & impias leges ferre
præsumunt.

Sæpe scriptura dicit, Deum esse ze-
lotem, & coniunctionem Christi cum
Ecclesia coniugio comparat. Sicut igi-
tur nihil ægrius accidere potest sponso,
quam si uideat suam sponsam aliqui-
bus, uel minimis signis indicare, se mag-
nifacere eius riualem, uelleq; ei in ali-
quibus morem gerere. Ita haud dubie
summe displicet Christo, Ecclesiæ spon-
so, eam in ullis, uel minimis religionis
momen-

momentis Antichristo & bestia, in qua ipse equitat, morem gerere.

Nec est curandum, quod quidam subinde repetunt, Ecclesiam semper fuisse in aliqua seruitute, nam etsi semper in politica seruitute fuit, nunquam tamen se ad impiorum religiones attemperauit, nec Deus uoluit eam spiritualem seruitutem subire. Sed potius constanter tueri suam libertatem, & non fieri seruam hominum, cum sit precioso sanguine Christi redempta.

Quare cum iam isti ritus inuita Ecclesiae obtrudantur, idque a summis, reuelatisque hostibus Christi, nullo modo eos accipere licet, nec sunt amplius Adiaphora, sed impia Antichristi & Antiochi mandata.

DEBET etiam adesse in Ecclesia & in instituentibus Adiaphora, pius animus, uerbo Dei rectus, idque propositum habens, ut sic gloriam Dei, uerum cultum, piarumque mentium aedificationem promoueant. Iam contra qui haec instituunt, partim faciunt id metu & cupiditate pacis mundi, non Christi, ut ipsimet testantur, cum toties repetit, ne forte

forte ueniant Romani, & tollant, &c.
Item faciunt humana sapientia, confit-
sto tamen pietatis zelo & studio. Vo-
lunt enim duobus dominis seruire, &
confessionem fugere, idq; pessima con-
scientia, quod ipsimet sæpe fatentur,
Quidam etiam faciunt ob ingentia
munera & canonicatus, quæ profecto
eis non ex deuotione dantur, & tamen
dari eis munera, canonicatus & præ-
posituras certo constat.

Quidam hæc agunt studio grati-
ficandi bestię & meretrici, ut a princi-
pio noui Interim ponitur. Demum
multorum ea est uoluntas, ut per istas
mutationes uelint facere inclinationē
ad omnes abusus pontificios, quod ip-
sime Theologi fatentur in epistola ad
Hamburgenses. Item in somnio de se-
nestra & missa Papistica.

HACTENVS ostensum est, præ-
sentia Adiaphora non habere duas po-
steriores efficientes causas, id est, libe-
ram & piam Ecclesię ac instituentium
uoluntatem, iam de prima causa, id est,
generali Dei mandato dicemus. Secun-
do non instituuntur istę cæremonię
ex man-

ex man
Adiap
mand
restitu
seruie
litæ su
pietati
us circ
idolatri
minar
am ip
rum, &
& alio
bus im
etiam
statu
zelum
materi
latriæ.
N
sunt a
rent ab
perent
tem de
ges, qu
latrian
Item, &

ex mandato Dei, in genere pia & utilia
Adiaphora præcipientis, sed contra
mandatum eius. Nam Deus non uult
restitui cæremonias, quæ diu impietati
seruierunt, & semel ob impietatem abo-
litæ sunt. Irascitur non solum ipsi im-
pietati uehementer, sed & omnibus ei-
us circumstantijs, dicit solum ipsum ob
idolatrias, quæ in eo exercentur, conta-
minari, pollui, & immundum esse. Eti-
am ipsas opes & omnia bona idolatra-
rum, ut Ierichuntis & Amalekitarum,
& aliorum, tanquam in ipsis etiam re-
bus impietas hæreat, execratur. Moises
etiam ipsum aurum uituli aurei dete-
statur & perdit. Adeo feruens odium &
zelum habet Deus, etiam contra ipsas
materias & alias circumstantias ido-
latriæ.

Nostri profecto Adiaphoristæ, qui
sunt animi Maioris, non ita abhorre-
rent ab auro aurei uituli, quin sibi cu-
perent aliquam pinguisssimam eius par-
tem donari. Laudantur a Spiritu S. re-
ges, qui ex templo Baal, alijsq; locis ido-
latrariarum cloacas & latrinas fecerunt.
Item, qui statuas idolatricas exusserunt
Z & per

& perdidērunt, quantumuis precioſæ
materiæ fuerint, & qui omnino omnes
etiā circumſtantias idolatriæ dili-
gentiſſime aut aboleuerunt, aut obſeu-
rarunt,

Porro, quod quidam dicunt, ſe re-
ſtituere eas cæremonias, quæ, quia inde
a primis patribus uſitata fuerint, (cu-
ius tamé generis pauciſſima proferunt,
cum de papifticis ritibus loquuntur)
ideo penitus ad Antichriſtū nō pertine-
āt, nihil plane eos excuſat. Nā res poſtq̄
idolatriæ ſeruiūt, ſunt idolatricæ, & nō
placēt Deo, uultq; eas Deus abijci. Ser-
pens æneus erat a Deo inſtitutus, idq;
per Moifen tantum Prophetam, poſt-
quam tamen idolatriæ ſeruiuit, non
fuit amplius Dei ſerpens, aut Moſi, ſed
idolatrarum & Diaboli, laudaturq;
Ezekias, qui eum contriuerit.

Quare, etiā ſi fuiſſent aliqua cære-
monia in papatu, quæ inde a primis
patribus in Eccleſia extitiſſent, tamen
cum ita ſint, fuerintq; iam longo tem-
pore penitus contaminatæ idolatria,
& abuſibus papifticis, non ſunt ampli-
us patrum cæremonia, ſed Antichriſti,
pieq;

pieq; a
Dei uo

Eg

iſta abo

arum &

ſius Sp

tuere ig

Spiritu

contra

Q

inuitæ

rudan

pietate

tu, par

ſtudio

partim

doctri-

rum &

ſario ſ

a pijs a

De ef

H

nec pi

pieq; abolentur, & impie iam, contraq;
Dei uoluntatem restituantur.

Ego profecto non dubito, quin
ista abolitio papatus, eiusq; caremoni-
arum & abominationum sit plane ip-
sius Spiritus S. singulare opus. Resti-
tuere igitur ea ex humana sapietia, quæ
Spiritus S. semel abiecit, est plane facere
contra Spiritum S. & mandatum Dei.

Quare, cum præsentia Adiaphora
inuitæ Ecclesiæ, ab hostibus Christi ob-
trudantur, idq; non pio animo ueram
pietatem promouendi, sed partim me-
tu, partim humana sapientia, partim
studio gratificandi impijs Tyrannis,
partim etiam animo euertendi ueram
doctrinam, adhæc contra Dei manda-
tum & uoluntatem restituantur, neces-
sario sunt impia, & nullo modo sunt
a pijs accipienda.

De effectibus præsentium pseu-
dadiaphororum.

HAtenus de prima ratione dictum
est, cur præsentia pseudadiapho-
ra non sint amplius Adiaphora,
nec pie accipi possint, quia scilicet non

Z 2

habent

habent ueras causas efficientes, iam de
secunda ratione, Christo fauente, di-
cetur. Secunda igitur ratio est, quia nō
habent finales Adiaphororum causas,
imo habent eis contrarios effectus. Fi-
nales causas Adiaphororū superi⁹ ex
Paulo ostēdimus debere esse, ut omnia
ordine, decēter & ad ædificationē fiant,

Quod ordini non seruiant.

Primum istæ præsentis adiapho-
ricæ mutationes ordinem efficere non
possunt. Nam cum semper mutati-
ones & in politijs, & in Ecclesijs
(quin & in omnibus rebus, iuxta illud,
omnis mutatio periculosa) turbationis
causa fuerint, etiam cum uolentibus &
consentientibus subditis uel auditori-
bus factæ sunt, idq; in aliam non mul-
tum dissimilem formam, iam multo
magis perturbationes efficient, cum in
rebus religionis, & ad conscientiam
pertinentibus, inuitis plane, gementi-
busq; pijs fiunt, idq; in statum plane
contrariū, Transformatur enim Ecclesia
Christi in formā Ecclesiæ Antichristi,
a qua

a qua ab
adeo ip
rent, ut p

Ve
disputa
am uero
clamare
plurimi
conscie
per paru
uestem.
sem Ec
bus, ue
& Achi
re pios
qui no
nolueru
subrog
secutæ
me dico
ordinis
quotid
minus
næ con
uerbale
Su
narum

a qua abominabili forma omnes pii, atque adeo ipse spiritus S. uehementer abhorrent, ut paulo ante dictum est.

Verum ne hæc tantum ratione disputasse uideri possimus, experientiam uero fortasse rationibus nostris reclamare, cogitemus tantum (ut de alijs plurimis Ecclesijs nihil dicam, in quibus conscientia & externa forma Ecclesiae per paruas mutationes, ut per albam uestem, misere turbatae sunt) Torgensem Ecclesiam, unde Morus adiuuantibus, uel potius instigantibus Balaamis & Achitophelibus exturbauit duos uere pios & constantes concionatores, qui nouis istis mutationibus assentiri noluerunt. Eo lupo in pastoris locum subrogato quales turbæ et miseriae consecutæ sint, multis notius est, quam ut me dicere necesse sit. Ibi quam pulchri ordinis causa sint adiaphoristæ, possunt quotidie, si uolunt, spectare, sed quominus doleant se id fecisse, faciunt bonæ consolationes domini, non tantum uerbales, sed etiam reales.

Sunt igitur mutationes causæ magnarum miseriarum, cum fiunt uel tranquillissimæ

q̄llisimis temporib⁹, multo magis nūc
miserabilis perturbationis causa erunt,
cum iam Ecclesiæ CHRISTI om-
nibus mille Satanæ artibus & eius fili-
orum intus & foris oppugnentur.

Quin & ipsimet Adiaphoristæ in
præfatione nouæ ordinationis, & in
alijs scriptis affirmant, quod ex præsen-
tibus adiaphororū mutationibus *wet-
den viel zerrüttung folgen / vnd die
Pfarhern werden vnrugig gemacht.*
Quare detestandi sunt adiaphorista-
rum clamores, qui nomine ordinis sua
Ἰεῦδα ἀδιὰφορα commendant, coarguun-
tur enim ratione, experientia, & propria
confessione. Turbant enim nobis Ec-
clesias optime ordinatas, ac proprias
ordinationes, quas tam multas iam ali-
quot annis scripserunt, turpiter defor-
mant, & euertunt. Hactenus de ordine
iam de Decentia,

Quod non deceant.

Secundo, ista noua Adiaphora non
sunt causa decetiae in Ecclesia Chri-
sti. Qui enim deceret Ecclesiæ Chri-
sti grauitatem dignitatemq; theatra
& ma-

& mag
cessari
stituit
cum u
um ul
pulchr
afino
ridicu
cus pri
naliur
diaph
lant.

A
Eccles
quod
conde
pulus
Sicut
scorti
plane
quam
ating
pij ex
nugis
impie
& pol
cuius

& magica gesticulatio in Missa, quæ ne-
cessario cum reliquis missæ partibus re-
stituitur. Item circuire cœmeterium
cum uexillis instar Baccharum furenti-
um ululando. Depositio crucis in se-
pulchrum. Item introductio statuæ in
asino equitantis & aliæ similes plane
ridiculæ nugæ, quas quidam apostati-
cus princeps nō immerito ludo Baccha-
nalianum comparauit, quasq; & ipsi A-
diaphoristæ ludicra quædam appel-
lant.

Atq; hæc nunc tanto minus decent
Ecclesiam, quod seruiuerunt idolatriæ,
quod sunt a nobis explosa & penitus
condemnata ac abiecta, quodq; ea po-
pulus extreme execratur & detestatur.
Sicut enim furis, latronis, carnificis aut
scorti ipsam etiam uestem, quanquam
plane innocentem, detestamur, nec quis
quam honestus homo eam libenter uel
attingit tantum: Ita etiam omnes uere
pij ex animo abhorret ab istis papisticis
nugis, q̄ in papatu extremo abusui &
impietati seruiuerunt, ijsq; cōtaminatæ
& pollutæ sunt. Nec est tantū delicati
cuiusdam palati istud fastidium, sed re-

uera Spiritus S. detestatur ita illas abo-
minationibus pollutas caremonias.

Quare istæ nugæ Antichristi in Ec-
clesiam reductæ, dedecorant & ridicu-
los efficiunt ministros nostrarum Ec-
clesiarum & totum ministerium, ut au-
ditores & contemnere & odisse incipi-
ant tum ministros & totum ministeri-
um, tum & ipsa Sacramenta ac uerbū.
Neq; enim est cuiusq; destinguere, ut
inquit Aristoteles: Quare incipiunt
imperiti homines ob unam partem ri-
dicularum caremoniarum, etiam de
reliquis summis, diuinitusq; institutis
Ecclesiæ actionib; leuiter sentire. Sum-
ma, etiam si nihil præterea esset indeco-
rum in istis papisticis ritibus, tamen
tantum illud ipsum restituere ea, quæ
semel propter impium abusum penitus
abieceris & contempseris, ualde non
solum dedecet, sed plane impium est.

Proinde papistici ritus restituti pla-
ne indecori erunt nostris Ecclesijs. Pri-
mum, quia pleriq; sua natura inepti
sunt, Secundo, quia contemnuntur &
odio habentur ab omnibus pijs pro-
pterea, quod tã diu multiplicibus abo-
minatio-

minat
Sicut
bus sc
strem
deco
re, qua
nitus
Eccle
honest
lis, a
pomp
Qu
etiã ac
dam
spon
riam
Nam
gloria
est) co
& nec
possi
tam
orber
tibus
um e
isse a
sua co

minationibus Antichristi seruiuerunt :
Sicut superius diximus , omnes a uesti-
bus scorti aut carnificis abhorre , Po-
stremo , quia leuitatis est & summe in-
decorum ea recipere & in precio habe-
re , quæ antea ualde contempseris & pe-
nitus abieceris . Tam igitur dedecebunt
Ecclesiam Christi , quam si aliquam
honestissimam matronam alligatis no-
lis , aut aliqua usitata scorti nota in
pompa traduceres .

Quod aut cõformitatem (quæ in 1. parte
etiã ad decorũ pertinere diximus) qui-
dam uehementer prædicant , ad id re-
spondemus , primum , nec esse necessa-
riam cæremoniarum conformitatem .
Nam in earum conformitate nec Dei
gloria , nec nostra salus (quod notum
est) consistit : Sed potius opinio cultus
& necessitatis obseruationis . Nec etiam
possibilem , qui enim possibile est in
tam distantibus a se mutuo locis per
orbem terrarum , & in tam diuersis gen-
tibus & cœtibus conformitatem rituum
efficere : Deinde asserimus non fu-
isse annis 600. post Christum in Eccle-
sia conformitatem , ut Gregorius mag-

Z 5 nus in

nus in Epistola quadam ad Augustinū
Episcopum Cantuariensem testatur.
Quin ne ante 30. quidem annos fuit in
Ecclesia conformitas rituum, nam ali-
as cæremonias Romana Ecclesia, alias
Græca, & alias Orientaliores habuerūt,
& habent, quin & in papisticis Ecclesi-
is fuit magna diuersitas, alia est missa
Ambrosiana & alia Romana. Item alia
ratio officij (ut uocant) aliarumq; cæ-
remoniarum fuit apud alios mona-
chorum ordines, quin & singuli Epi-
scopatus habuerunt suas proprias or-
dinationes.

Quare nec necessaria, nec utilis, nec
possibilis est omnium cæremoniarum
conformitas in omnibus Ecclesijs, nec
unquam a Christo nato in Ecclesia fu-
it. Hoc uero tempore per Adiaphora, &
ista tam uaria Interim non conformi-
tas, sed summa difformitas ac tristis per-
turbatio tum politiarum, tum Ecclesi-
arum, ac deniq; conscientiarum excita-
tur, ut ipsa experientia clamat.

Differui in prima parte de confor-
mitate aliquanto prolixius, ubi ostendi
conformitatem magis in eo sitam esse,
ut su-

ut su-
simile
atq; a
men-
quibu
dixim
& sibi
forme

S
Ecclesi
aliquo
tionib
omne
sunt E
comm
ria In
confa
gener
breue
mata
sa id
sum f
terun
Sed c
le sit
fiarun
unicu

ut singulæ Ecclesiæ sibi met consent
similesq; sint, quam ut se subinde alijs
atq; alijs conforment, in præcipuis ta-
men summisq; religionis capitibus, in
quibus conformitatem necessariam esse
diximus, sunt omnes nostræ Ecclesiæ
& sibi mutuo & antiquissimis illis con-
formes.

Si efficienda esset conformitas in
Ecclesijs, tum id efficere oporteret per
aliquod eruditum & firmum, tum ra-
tionibus, tum autoritate scriptum, cui
omnes sani necessario assentirentur, ut
sunt Biblia, Postillæ D. M. Luth. Loci
communes, & similes libri. Ista tam ua-
ria Interim, clam a paucis aliquibus
confarinata, plena ambiguitatibus &
generalitatibus, in quibus tantum sunt
breves sententiolæ nullis rationibus fir-
mata, adhæc per vim in Ecclesias intru-
sa id nequaquam efficient, quæ ob hoc ip-
sum suspecta sunt, nec diuturna esse po-
terunt, quod uiolentia promoueantur.
Sed consideremus obsecro, qui possibi-
le sit conformitatem multarum Eccle-
siarum per Adiaphora efficere, cum ne
unicus quidem pastor secum esse con-
formis

formis

formis poterit. In suggesto uituperabit
acerrime ritus papisticis abusibus inuo-
lutos & contaminatos, postea ubi des-
cenderit ipsemet eos ritus peraget, & ita
contra semetipsum, ueluti impœniten-
tem concionabitur, suæq; doctrinæ cõ-
traria faciet. Item qui poterit esse con-
formitas & unitas, si pastores ea repræ-
henderint & extenuabunt, quæ Aulæ &
gubernatores sãcte & inuiolabiliter ob-
seruari uolent & præcipient:

Adiaph. sibi met non satis constãt nec
cõformes sunt, iã de conscientia querun-
tur, accusant præsentis mutationes di-
cunt esse tristem seruitutem, multas per-
turbationes Ecclesiæ, excitaturam, pios
langueducturam impios confirmaturam:
iam contra inde disciplinam, or-
dinem, conformitatem pacem mundi
& plane aurea sæcula pollicentur. Iam
negant se quicquam de istis mutationi-
bus scire, nihil se mutasse, iam mag-
nifice gloriantur, & plane triumphãt,
quod sua diuina sapientia sibi pacem
& tranquillitatem parent. Si igitur sibi
met conformes non sunt, quomodo
illi in orbe terrarum conformitatem
effici-

efficie
nio sci
consta
N
diaph
gratia
uellent
Ecclesi
clesiæ,
scire, in
in Mis
missa p
& eius
cui alia
Impijs
um est
Q
forma
tichrist
nium
quidan
nomin
eiq; uer
rectam
sentes r
seruiam
sed etia

efficient: lege eorum scripta hoc bien-
nio scripta, inuenies prorsus eos sibi nō
constare.

Nec tamen est uerum fieri istas A-
diaphoricas mutationes conformitatis
gratia, si enim conformitatem efficere
uellent, oporteret eos conformare alias
Ecclesias alicui optime ordinatæ Ec-
clesiæ, ut Vitebergensi. Cupiam autem
scire, in quam Christi Ecclesia usquā
in Misnia festum corporis Christi, aut
missa papistica, ut in Lypsico Interim,
& eius extracto restituitur, retenta est,
cui aliæ Ecclesiæ in his conformantur:
Impijs se conformare teste Paulo impi-
um est.

Quare non confirmitas, sed trans-
formatio Ecclesiæ Christi in ritus An-
tichristi paratur, suntq; dignissimi om-
nium piorum odio Adiaphoristæ, &
quidam aulici parasylti, qui præstigijs
nominum Ecclesiam Christi decipere,
eiq; uenenatam radicem saccaro con-
tectam obtrudere conantur. Igitur præ-
sentes mutationes, cum non solum nō
seruiant bono ordini & conformitati,
sed etiam efficiant tristissimas perturba-
tiones,

tionēs, confuſiones & difformitates Ec-
cleſiarum, nullo modo pro pijs adia-
phorishabendæ aut accipiendæ ſunt.
Haſtenus de duabus primis finalibus
cauſis, nempe ordine & Decentia dictū
eſt, iam de ædificatione dicetur.

Postremo non ſunt cauſa ædifica-
tionis, quia nec ordinem nec decentiam
habent. Et, ut aliquid haberent elegans,
id tamen ocioſum & inane eſt, ma-
giſq; ocioſorum & prophanorum ho-
minum pompas, auſas & theatra, quam
Ecclēſiam Ieſu Chriſti decet, ubi ſeria
quædam, grauis, ſalutarisq; decentia
quæritur.

Porro diſciplinam quam tandem
habent papistica Adiaphora? Nihil
profecto proferri poteſt, quin id longe
melius ſit in noſtris Eccleſijs.

Excommunicationem aliquanto
magis exercuerunt, quam noſtræ Ecclē-
ſiæ exercent, ſed non recte, ſumme enim
ea ad quæſtum, & ſtabiliendam ſuam
tyrannidem abuſi ſunt. Non enim eos
excōmunicarunt, qui impœnitētes erāt,
nec ullis priuatis admonitionibus a tur-
pi uita reduci poterant, quos homines
proprie

proprie
cis & pu
ſpiritu
buiſſen
dinum
uiguit,
eos exce
bus, ne
obediē
uel in h
aut ipſo
bant. I
omniū
melius a
tate, tū
papiſtas
cura ſch
In
illud ſu
liſcunq;
ſtas q̄rit
tatur, &
laqueis
ducere a
ſeu eſſe p
abducer
ſimiles

proprie uult Christus haberi pro ethnici-
cis & publicanis: Seipfos enim alioqui
spirituales primū excommunicare de-
buisſent, in quib⁹ omnis Lerna turpitu-
dinum, & omnigenum ſclerum magis
uiguit, quam in ullis Sodomis. Tantū
eos excommunicabant, qui ſpirituali-
bus, non per omnia in iuſtis & iniuſtis
obediebant, q̄ eis debita non exoluebāt,
uel in humanas traditiones peccabant,
aut ipſos quoquo modo iniuria afficie-
bant. Iuuentus certe utriuſq; ſexus, quæ
omniū maxime diſciplina eget, longe
melius apud nos inſtituitur, tum in pie-
tate, tū in literis, tū in moribus, q̄ apud
papifſtas, apud quos plane abiecta fuit
cura ſcholarum, & Catechiſmi.

In diſciplina Eccleſiaſtica etiam
illud ſumme cauendum eſt, ne dū qua-
liſcunq; externarum actionum hone-
ſtas q̄ritur, interea ipſa uera pietas euer-
tatur, & animi impiarum ſuperſtitionū
laqueis capiantur. Diſciplina enim ad-
ducere ad Chriſtum debet homines,
ſeu eſſe pædagoga ad Chriſtum, & non
abducere, Vt Pharifæi, Monachi, &
ſimiles longe ſpecioſiorem habebant
externam

externam conuersationem, & ueluti
quandam disciplinæ speciem, quam
Christus cum suis Apostolis, & nostri
temporis etiam honestissimis homini-
bus: Sed *ijdem* habebant multiplices
impias ac superstitiosas opiniones in
animo, quod per illam suam externam
hypocrisim, magis quam disciplinam,
remissionem peccatorum, & æternam
salutem consequentur. Sic fortassis di-
ceret aliquis, in papatu enumerationem
omnium peccatorum profuisse ad ui-
tanda aliqua turpiora uitia, quod ea
non patrarint, ne cogerentur confiteri:
sed illa potius docuit flagitia, præter-
quam quod superstitio, & ille Satana
laqueus infinitos in infernum pertra-
xit. Quanquam ne id quidem fuit ue-
rum, delegerunt enim sibi tales confes-
sores, qui, cum similibus flagitijs essent
contaminati, non multum pudoris
incuriebant confitentibus.

Quare non tanti est facienda illa
hypocrisis externa, ut propterea animi
malis superstitionibus uinciendi sint,
Nam, ut dictum est, lex debet esse pæda-
gogus ad Christum & non a Christo.
Christus

Christu
sam illa
sanctita
uitia. C
trices pr
Illu
quin lo
maduer
habita
quam a
nihil nõ
auté ibi
non lice
& ipfimi
uirorú u
teria abo
Ieiu
causa eff
aut pisce
corpora
quantita
dicitur a
iunium
nia papi
superstit
runt, eti
dem deli

Christus magis reprehendit superstitio-
sam illam Phariseorum disciplinam &
sanctitatem, quam manifesta peccatorū
uitia. Quare inquit, publicani & mer-
trices præcedēt uos in regno cœlorum.

Illud profecto negari non potest,
quin longe seuerius sit apud nos ani-
maduersum in libidines, & maior cura
habita iudiciorum matrimonialium
quam apud papistas. Papistici officiales
nihil nō dispensant pro pecunia: Quæ
autē ibi disciplina esse potest, ubi nihil
non licet, modo pecuniā afferas: Quin
& ipsimet summi spirituales honestorū
uirorū uxores & filias ad supra & adul-
teria abducebant.

Ieiunia papistica itidem disciplinæ
causa esse non possunt, non enim caro
aut pisces frenant aut luxuriosa reddūt
corpora, sed in illis ipsis cibis nimia
quantitas, aut quæsitæ deliciae. Vere
dicitur apud papistas, quod unum iei-
unium tres helluationes requirat. Ieiu-
nia papistica, præterquam quod multas
superstitiosas opiniones secum adfe-
runt, etiā hoc efficiunt, ut diuites qui-
dem deliciētur, quærendo exquisita ci-

A a borum

borum genera, pauperes autem, quibus alioqui male est, misere famæ cruciuntur. Quod experientia notius est, quâ ut nostra probatione egeat.

Canones decretorum non seruari per omnia a nobis in Ecclesiastica politia, atq; ita dissolui Ecclesiasticam disciplinam aduersarij quidam querunt. Verum nostri Ecclesiarum ministri habent tres canones, qui, ut Deo grati sunt, ita satis frenare eos ac cicurare queunt. Primus est paupertas, quæ eis tum instrumenta uoluptatum, tum etiam animum lasciuiendi subtrahit. Secundus Canon est coniugium, id est, uxor & liberi, qui, ut ille inquit, sunt magna tyrannis uiro, quiq; etiam ferocem animum mansuefacere possint. Habet profecto coniugium ualde multa honestæ & sanctæ disciplinæ exercitia, ut etiam Socrates dicebat se ab uxore patientiam discere. Videre est ubiq; etiam in uulgo, quam multo mitior & mansuetior sit coniugatus, quam cælebs. Postremus canon sunt laboriosæ functiones, q̄ tū labore frangūt hominē tū ocium procul amouēt, quo sublato

peri-

periere
tres can
nostros
pistici c
etiam ip

No
assidua
ligentec
tum uer
morum
in matu
bum De
non inu
cherrim
adiunga
pia qua
cōmuni
i⁹ simile
illi alios
partim i

Ob
gelicæ li
tos arrip
quanqua
tari Eua
bolo, &
est, qui f

periere cupidinis arcus. Iſſi igitur ſoli
tres canones longe magis coercent
noſtros ſpirituales, quam omnes illi pa-
piſtici cum ſuis gloſſis paſticos, quod
etiam ipſa experientia teſtatur.

Nos habemus etiam Dei beneficio
aſſiduam prædicationem uerbi Dei, di-
ligentēq; pueritiæ Catecheſin, per quā
tum uera animi pietas, tum & externa
morum honeſtas, tam in tenera, quam
in matura ætate efficitur. Nam uer-
bum Dei, teſte Eſaia, eſt illa pluuia, quæ
non inutiliter cadit, ſed agros pul-
cherrimis fructibus large fœcundat. Huc
adiungatur confeſſio noſtra, quæ eſt
pia quædam exploratio fidei & uitæ
cōmunicantiū, & inſtructio eorūde, cu-
iſ ſimile nihil habet paſtica, qd enim
illi alios inſtruerent, qui omnis pietatis
partim ignari, partim hoſtes.

Obijciunt paſtæ noſtram Euan-
gelicæ libertatis prædicationem mul-
tos arripuiſſe ad libertatem carnis. Id
quanquam uerum eſt, tamen non ſalu-
tari Euangelij prædicationi, ſed Dia-
bolo, & impiorum malitiæ tribuendū
eſt, qui ſēper omnibus optimis Dei crea-

turis pessime abutuntur, sic & Christi,
& Apostolorum tempore factum est,
quemadmodum & Paulus queritur.

Quod si quis putat multitudinem
papisticarum caeremoniarum posse le-
nire & mansuefacere animos, ei denuo
uidendum est, ne, ut supra dictum est,
dum disciplinam externam quaerit, ani-
mi pietatem euertat. Verissime enim
ab Augustino dicitur, in multitudine
caeremoniarum periclitatur fides. Ab-
strahitur enim mens a ueris pietatis capi-
tib⁹, ac a merito Christi ad illam externam
tam multiplicem caeremoniarum speciem.

Sed coarguitur etiam huiusmodi
opinio ab ipsa experientia, pulchre
enim dicit Erasmus in similibus:
Quod, quemadmodum de loci aere
iudicare solemus ex colore & ualetudi-
ne incolarum, ita spiritalium turpitudi-
no indicet, quantum multitudo caeremonia-
rum ad honestatem ac pietatem faciat.

Nihil igitur necesse est, nos papi-
sticas caeremonias disciplinae gratia
restituere, quia nihil plane aedificant,
destruunt uero multipliciter, ut postea
indicabitur, & non aedificant.

Quod

Quod non ædificent.

Non faciunt etiam ad ædificationem istæ nouæ ordinationes ideo, quia mutant pias uulgares cantilenas in latinas, amouent in uniuersum omnes a Luthero, alijsq; recens compositas, ac pro illis ueteres latinas substituunt, uoluntq; omnia latine in templo peragi, qua ipsa renon minimam partem cultus diuini, & exercitij pietatis tollunt. Latina, quæ pro uulgaribus substituuntur, ut pia sint, tamen non intelliguntur a uulgo, inanis sonitus sunt, nec plane quicquam ædificant, Nec piam, sed supersticiosam deuotionem non intellecta faciunt. Atqui ob hanc causam uult Paulus notis linguis apud Corinthios omnia in Ecclesia peragi, ut scilicet Ecclesia ædificetur, negat enim ædificari pios per non intellectum sermonem. Quare nouæ istæ cæremoniæ & cantilenarum immutationes, quas iam audio Grimæ compositas esse, aliqui in Lypsico Interim mandata, nihil plane ad ædificationem faciunt, imo tollent & impedient ædificationem.

nem. Non sunt igitur pla Adiaphora,
nec pie in Ecclesias recipi possunt.

Quod præsentia Pseudadia-
phora Ecclesiam Christi multipli-
citer destruant.

HActenus ostendimus non facere
ad ædificationem ista noua Adia-
phora, iam Deo iuuante osten-
demus etiam destruere Ecclesiam Chri-
sti, idq; multipliciter. Primum igitur
destruunt, quia multitudo cæremoni-
arum tollit Christianam uitam & mo-
rum honestatem, ut in papatu experi-
entia docuit. Putabant enim homines
in papatu, quod, si mane tantum unam
missam audisset, probe officio Christi-
ani hominis perfuncti essent, reliquum
diei possent iam uel libidinibus, uel hel-
luationibus, uel, quibuscunq; uellet fla-
gitijs, tribuere. Efficiunt, ut Christus in-
quit, irritum mandatum Dei propter
mandata hominũ. Abstrahunt homi-
nes a mandatis Dei ad nugas & manda-
ta hominum. In papatu habebatur ló-
ge maius nefas comedere carnes die
ueneris, aut in quadragesima, q̄ scortari
aut proximum decipere. Hoc

H
mum
nor est
to plu
easq; n
minus
Dei: P
dem in
admir
& uerb
adhæc
nijs, ex
to pe
Summ
noren
cul sit,
minur
S
aphor
ones &
in tem
tione
bebatu
in not
ra occ
datur,
erit ea

Hoc sane in omnibus rebus ueris-
simum est, quod pluribus intentus, mi-
nor est ad singula sensus. Quare, quan-
to plures cæremoniæ cumlantur, ad
easq; mens humana distrahitur, tanto
minus intenti sunt homines mandatis
Dei: Præsertim cum cæremoniæ qui-
dem in oculos incurrât, & homines eas
admirentur, uera autem animi pietas,
& uerbum Dei nõ perinde intelligatur,
adhæc etiam longe facilius sit cæremo-
nijs, externisq; gestib9 uacare, quam to-
to pectore mandatis diuinis parere.
Summa, efficiunt, ut homines labijs ho-
norent Deum, cor autem eorum pro-
cul sit, & frustra Deum mandatis ho-
minum colant.

Secundo destruunt ista noua Adi-
aphora, quia mutant pias uulgares lecti-
ones & cantilenas in latinas, omniaq;
in templo latine peragi uolunt, qua ra-
tione tum tollitur ædificatio, quæ ha-
beatur ex pijs lectionibus & cantilenis
in noto ac intellecto sermone, tum cer-
ta occasio superstitionibus & impietati
datur. Cum enim uulgus non intellex-
erit ea, quæ in templis leguntur & ca-
nuntur,

A a 4

nuntur,

nuntur, putabit illa ex opere operato Deo placere. Certe aut ignota contemnet, aut trahet in superstitionem. Ac plane multiplices laqueos conscientijs injicient, ut in papatu factum est.

Olim orationes, Gloria in excelsis, Euangelium, Epistola, Symbolum, Præfatio & oratio Dominica in Ecclesiæ celebratione cœnæ Domini ædificationis gratia lecta & cantata sunt, idq; lingua Romana, quam tunc intelligebant. Hoc enim, quod iam missa dicitur, fuit olim totius Ecclesiæ publica actio, sicut sunt iam nostrarum Ecclesiarum publicæ actiones: Quod omnes partes eius testantur, ut orationes in numero plurali propositæ, quas sacerdos quidem recitavit, populus autem ardentibus uotis ac fide consecutus est, adiecitq; Amen. Item admonitiones ad populū, Oremus, Dominus uobiscum, sursum corda, Item lectiones epistolarū & Euangeliorū, Item illæ tā crebræ cōuersiones ad populum idem coarguunt.

Postea uero cum & Romani suam linguam cœperunt mutare, item ea forma publicarum cæremoniarum ad ali-

as gen-

as gen-
ta est
obscu
illarū
ædific
se op
plac
quibu
onem
putau
tissim
retur
q; ita
cerdo
sacri
Missæ
fuit, q
N
se alio
doctri
homi
tet eni
sua be
nem u
one n
stolus
nem,

as gentes ignaras sermonis latini perla-
ta est, item Euangelium cœptum est
obscurari, quia non intellexerunt usum
illarum cātilenarum & lectionum esse
ædificationem Ecclesiæ, putauerunt es-
se op² quoddam, quod sua natura Deo
placeret. Atq; adiecto canone, alijsq;
quibusdam impijs ab Ecclesia eam acti-
onem ad solos Sacerdotes transtulerūt,
putaueruntq; esse quoddam longe gra-
tissimum Deo sacrificium, quod mere-
retur uiuis & mortuis omnia bona. At-
q; ita pro Christo unico & perpetuo sa-
cerdote, novos sacerdotes, & pro unico
sacrificio Christi nouum sacrificium
Missæ substituerunt, quod quid aliud
fuit, quam Christum abnegare?

Nec est, quod adiaphoristæ dicant
se alicubi adscripsisse, oportere simul
doctrinam retineri, qua admoneantur
homines de usu cæremoniarum. Opor-
tet enim cæremonias tales condi, quæ
sua bonitate etiam iuuent prædicatio-
nem uerbi, & non quas sine intermissi-
one necesse sit uerbo Dei castigari. Apo-
stolus iubet omnia fieri ad ædificatio-
nem, non solas conciones. Verbo Dei

A a 5

qui

quidē cæremoniæ regēdæ sunt, ne ædifi-
cationi obfint. Sed corruptelæ, quæ
perpetuo sine abrogatione tollerari de-
bent, nequaquã ferendæ sunt, eo quod
destructioni non ædificationi seruiant.
Item, cæremoniæ tales esse debent, in
quibus quam minimum detur occasi-
onis ullis abusibus, nescimus enim, quã
diu simus bonos Doctores habituri.
Imo, si ita perrexerint adiaphoristæ re-
formare Ecclesiam Christi, ut Torgæ
cœperunt, ut scilicet pro pijs & con-
stantib⁹ concionatoribus nobis Moros
& aulicos adulatores substituunt, breui
nullum pium Doctorem in templis
habebimus.

Sed redeo ad destructionem, quæ
ex mutatione sermonis, & uulgarium
cantilenarum oritur. Paulus 1. Co-
rinth. 14. cum prauam Corinthiorum
consuetudinem ignotis linguis in tem-
plis utentium prolixè repræhendit, ad-
dit & hoc inter cætera in templo ea
agenda, quæ ædificant, ignotum autem
sermonem testatur non ædificare: Nec
sane mirum est non ædificare, ex audi-
tu enim teste Paulo fides est, non scili-
cet quo-

et quouis auditu, sed eo, qui intelligi
possit. Si enim ignotus sit sermo, quo-
modo, inquit, alter dicet amen, si qui-
dem nescit, quid petieris? Quin imo,
si uel tuba teste Paulo ignotum sonum
in castris daret, quis se armaret? Multi-
plicia igitur damna affert sermonis no-
ti in Ecclesia in ignotum mutatio.

Primum damnum, tollit exerciti-
um pietatis & incrementa fidei, quam
multis enim pio grauiq; cantu cor ad
ueram pietatem inter canendum inci-
tatur, emolliturq;, quam in multis spi-
ritus sanctus excitatur, ut ad patrem pro
nobis gemat. Itaq; non sine causa Pau-
lus monet, ut nos mutuo confirmemus
Psalmis & Hymnis. Quare & Eliseus
uult spiritum suum per pias cantilenas
excitari, cum tribus regibus uult Dei
consilium patefacere.

Secundum, impedit publicas Ec-
clesiæ preces, quomodo enim ad
præeuntis sacerdotis preces Ecclesia di-
cet amen, cum eas non intelligat, ut
Paulus testatur? Quantum autem
scelus sit publicas Ecclesiæ preces
turbari, cum oratio fidei sit unicum
nostrum.

nostrum auxilium & telum, quo nos defendimus, facile est animaduerrere,

Tertium damnum, cantilenæ uulgares consuetudine in Ecclesia retentæ, memoriter ediscuntur a plerisque, qui sæpe eas in priuatis locis canunt: Quæ ratione præsertim iuuenes & puellæ se a prauis cogitationibus abducunt, ad pietatem excitant, & Diabolum a se pellunt, ut in historia Saul legitur. Quin & multos in grauibz miserijs tales cantilenæ cogitatae consolantur.

Quartum, quoniam pulchro compendio doctrinam christianam complectuntur, ad hoc profunt, ut miserii homines sui christianismi doctrinam summam memoria contineant. Quæ de causa & Moses in Deuteronomio prolixam cantilenam docet filios Israel, ut sic memoria retineant, quæ sit uoluntas Dei, & uera doctrina: ob eandem rationem & multi Psalmi compositi sunt.

Quintum, Quam multis quæso impietatibus & superstitionibus occasionem præbebunt illæ ignotæ cantilenæ: Ea plane est ratio, homines ignorantia aut

ta aut
nulli
ismu
admi
clesijs
ut aut
niæ ne
opini
suantu

Se
facien
nec oc
tu, cog
cupãt
taq; p
factur
um qu
s cant
uerbu

S
num,
narum
nè, ut
corau
esse co
telligi
cordis

ta aut contemnunt, ut qui ea putent
nullius momenti esse, & ita in Epicure-
ismum degenerant, aut ea superstitiose
admirantur. Quare sic & in nostris Ec-
clesijs fiet (sicut & in papatu factum est)
ut aut contemnantur publicæ cære-
moniæ nemoq; ad eas ueniat, aut falsæ eis
opinionēs cultuum & operis operati as-
suantur.

Sextum incommodum, quid aliud
facient iuuenes & puellæ in templo, do-
nec ociosi expectant concionē, nec can-
tu, cogitationeq; piarū cantilenarū oc-
cupātur, nisi ut se mutuo spectent, mul-
taq; parum pia cogitent: ut in papatu
factum est, omnibus certē ociosis tædi-
um quoddam obrepet pro eo, quod pi-
is cantilenis fuissent excitati, alacriusq;
uerbum Dei audiuisent.

Septimum, Efficiet ista oratio-
num, gratiarum actionum & cantile-
narum mutatio in ignotum sermo-
nē, ut homines labijs honorent Deum,
cor autē eorū procul sit. Quomodo ibi
esse cor potest, ubi, quid dicatur, nō in-
telligit: Et quidē talis labiorum & nō
cordis cultus totū papatum occupauit.

Porro

Porro de scandalo, quod sic pa-
pistas confirmabimus & nostros lan-
guefaciemus, nosq; ac nostram causam
condemnabimus, dum ea, pro qui-
bus tam diu tantas turbas mouimus,
tam turpiter abijcimus, nihil satis di-
ci potest, cum Christus testetur sati-
us esse omnia grauissima mala perpe-
ti, quam uel unicum pusillum scan-
dalizare.

Ingens & in eo est impietas, quod
eximia Spiritus sancti dona, tam pias
ædificationiq; aptissimas cantilenas tā
turpiter abijcimus, ac ueluti pedibus, in
contumeliam Dei, conculcamus.

Hinc considera, quæso te pie le-
ctor, quantum ex unica parte refor-
mationis nostrorum Adiaphoristarum
boni sequatur. Dominus erit & est
æternus Iudex, & repondet unicuiq; se-
cundum opera sua.

Tertio destruunt, quia, ut ipsimet
Adiaphoristæ adfirmant, tristi seruitu-
te Ecclesiam onerant: Atq; ita eam li-
bertate, qua a Christo donata est pri-
uant, neque enim per istas cæremonias
politica libertas tollitur, sed religionis.

Vbi

Vbi tri
& cultu
se læta
am ip
in cære
stianæ
ra plan

Q
tissima
patus,
pui ner
ligionis
posfibi
perstio
pietates
tentia
super E
piditat
suas ab

No
plodere
mentis
ditores
supersti
restitue
instrum
poterut

Vbi tristis seruitus est in Cæremonijs
& cultu Dei, ibi certe non potest es-
se læta Christi libertas. Referunt eti-
am ipsimet Adiaphoristæ libertatem
in cæremonijs ad tertiū & quartū chri-
stianæ libertatis gradū. Quare Adiapho-
ra plane uiolant libertatē christianam.

Quarto destruunt, quia dant cer-
tissimam occasionem restitutioni pa-
patus, nam cæremoniæ sunt præci-
pui nerui papatus, & in eis summa re-
ligionis apud papistas collocatur. Nec
possibile erit, positis fundamentis su-
perstitionum, ipsas superstitiones & im-
pietates arcere, præsertim in tanta po-
tentia Episcoporum (quibus regimen
super Ecclesiam traditur) & furiosa cu-
piditate papistarum restituendi omnes
suas abominationes.

Nostri Doctores uix potuerunt ex-
plodere abusus abolitis abusum funda-
mentis: Imo nondum omnes suos au-
ditores illis innatis abominationibus &
superstitionibus liberarunt. Cum uero
restituentur illarum impietatū sedes &
instrumenta, multo minus eis resistere
poterunt. Non est dubiū, quin infiniti
post

post illas abominaciones statim sint
scortaturi, ut scriptura sæpe de Israeli-
ris testatur, quod quam primum aliqua
idola aut idolatriarum fundamenta
uel occasiones restitutæ sūt, protinus
multi post eas scortati sint. Nihil enim
est læuius stulta multitudine, quæ uix
potest in officio retineri, cum omnes
occasiones impietatum cauentur, mul-
to uero minus retineri poterit, cum tam
multarum, ac nondum penitus ex ani-
mis omnium abolitarum impietatum
occasiones restituentur.

Ideoq; Deus ualde sollicitè præci-
pit suo populo in ueteri testamento, ut
omnes occasiones idolatriarum tollant
cæremonias idolatriarum aboleant,
templa diruant, idola exurant, nihil
commercij cum ipsis idolatris habeant
&c. Quod si quis prædicatione uerbi
ueller & posset adiunctis abusibus re-
sistere, tum is plus offenderet papistas,
quam eos per receptionem illarum cæ-
remoniarum placauit. Adeo, ut, quo-
quo demum se adiaphoristæ uerterint,
nusquam sint inuenturi salutarem præ-
sentium mutationum exitum.

Pro-

Pro-
dant o
& pios
geniui
disiun
ut dist
posim
unitari
pernici
mis est
lisimu
monū
mistas,

Iu-
dum o
mini a
is papi
re faciu
stros ab
locum
uibus
receptu
us, qu
cæremo
occasio
Iuu
papatu

Promouent etiam papatū, quia scin-
dunt concordia inter Ecclesias nostras,
& pios Doctores, q̄ Epistola Hambur-
gensium fieri & fore prædixit: Atq; ita
disiunctos nos imbecilliores efficiunt,
ut distracti a papistis facilius opprimi
possimus. Porro etsi semper turbatio
unitatis cū cuiusuis cœtus, tū Ecclesiæ,
perniciosa est, tamen hoc tēpore in pri-
mis est exitialis, cū alioqui hic imbecil-
lissimus cœtus a multis miriadibus dæ-
monū undiquaq; per Papistas, Interi-
mistas, Iudas, & alios impios infestetur.

Iuuant quoq; papatus restitutionē,
dum omnes pios, cordatos, & zelo Do-
mini ardentis uiros a ministerio istis su-
is papisticis reformationibus abhorre-
re faciunt: Atq; ita simul multos mini-
stros ab Ecclesijs in exiliū pellunt, sicq;
locum papisticis lupis, aut alioqui le-
uibus hominibus facillime papatum
recepturis dant. Nihil igitur est certi-
us, quam per præsentis papisticarum
cæremoniarum restitutiones summam
occasionem dari restituendo papatui.

Iuuant & alia ratione restitutionem
papatus præsentis mutationes, nem-
pe quod

B b

pe quod

pe quod languescunt pios & auditores & Doctores, confirmant & armant papistas & homines epicureos in politis, qui sui alicuius commodi causa, aut favoris apud impios consequendi gratia, in perniciem pietatis toti incumbunt, & impietatem Adiaphoristarum autoritate promouent. Sed de hac ultima ratione postea alicubi prolixius dicetur.

Quinto destruunt, quia tum ministros, tum ministerium, & totam nostram religionem ridiculam faciunt, ludibrio exponunt, eiq; fidem derogant apud uulgus, quod iusto odio papatus, eiusq; caeremoniarum a Doctoribus imbutum est. Quare ob partem aliquam indecentium & abominationibus pollutarum caeremoniarum, quas in templo suo spectare cogentur, omnes caeremonias & ritus Ecclesiae, totamq; religionem odio contemptuq; uulgi onerabunt. Iudicabit enim necessario uulgus summam esse leuitatem ministrorum Ecclesiae, quod iam abrogant caeremonias papisticas, easq; extreme uituperant, iam uero easdem restituant. Atq; haec etiam

etiam
hac in
superi
S
tiones
Episco
simu
lupos
immit
ros, Il
torem
Caesar
queng
tra sed
est nec
si se sa
Se
per sua
hortar
retiner
Quod
mos qu
tes, fa
oportu
simas
lum re
Dei seu

etiam ad scandalum pertinent, Sed de
hac indecentia papisticorum rituum
superius dictum est,

Sexto destruunt præsentēs ordina-
tiones, quia dant potestatem papisticis
Episcopis supra Ecclesiam, quos certis-
simū est non ædificaturos, sed ueluti
lupos fame rabidos aut ursos in ouile
immissos, omnia laceraturos & perditu-
ros. Illi nobis nullum pium conciona-
torem ordinabunt, imo facient, sicut eis
Cæsarea cleri reformatio mandat, ne
quenquam ordinent, qui quicquam cō-
tra sedem Romanam sentiat. Sed nihil
est necesse diuinare de eorū uolūtate, ip-
si se satis tū factis tū scriptis declarant.

Septimo destruunt Adiaphoristæ
per sua adiaphora, quia non solum non
hortantur populum ad constantiam in
retinenda ueritate, eiusq; confessione.
Quod tãtos uiros omnino, ueluti sum-
mos quosdam duces in prima acie stan-
tes, facere ardentissime & grauisime
oportuisset: sed etiam per istas dulcis-
simas benedictiones soluunt popu-
lum religione, & liberant mandato
Dei seueriter præcipiente constantiam

Bb 2 in ue.

in ueritate eiusq; confessione. Ostendunt bene posse inueniri rationem, ut & Deo & ipsius hostibus satisfaciamus, nempe, si accipiamus ista pseudadiaphora.

Qua fenestra aperta, cum alioqui omnes simus prona a labore ad libidinem, a cruce ad quietem, & incolumitatem carnis, magno impetu illac ruit uulgius, nemo uult ultimus esse. Nec cogitant postea, quid & quatenus sit adiaphoron. Plane sicut, cum quis uel paruum foramen in aggeribus ualidis aquis oppositis aperit, tum uero tota aquarum moles eo inclinatur, uastum hiatus patefacit, & late ac longe campos ac rura deuastat.

Pulchre autem adiaphoristæ furioso huic uulgi impetui subseruiunt, nolunt enim specificare (ut in epistola Hamburgensi rogantur) quid quando & quatenus pie accipi posse putent. Negant se uelle cuiquam præscribere, quid facere aut omittere debeat, ipsi tantum suum *einseitiges bedenkēn* dicunt, per adiaphora Christum cum Belial conciliandum esse. Aperiunt igitur primum

mum a
seueris
tate eu
ostend
nec po
rori, ue
ponun
quæda
ad pap
nia per
C
tam at
eum L
enim i
se Ant
conter
quare
salutis
liberat
cedere
do me
eis adi
existin
ritus &
tiocin
sensu
duntur

ostendi
em, ut
amus,
adadia
lioqui
libidi
blumi
ac ruit
e. Nec
nus sit
uis uel
alidis
o tota
astum
e cam
e furi
nt, no
pistola
uando
nt. Ne
e, quid
antum
icunt,
Belial
ur pri
mum

mum adiaphoristæ aggerem mandati
seuerissime constantiam in cœlesti ueri-
tate eiusq; confessione præcipientis, dū
ostendunt fenestram adiaphororum,
nec porro ullos cancellos illi uulgi fu-
rori, ueluti aquarum impetui, circum-
ponunt. Quare ueluti torrentium
quædam exundatio late ac longe ista
ad papatum inclinatio grassatur & om-
nia perdit,

Cogitat uulgus, Diabolus non est
tam ater, papatus non est tam malus, ut
eum Lutherus depinxit, alioqui certe
enim isti tanti uiri non conformarent
se Antichristo. Proinde si Lutherus fuit
contentiosior, fecitq; aliquid nimium,
quare nos pacis, tanti boni, & publicæ
salutis gratia non cederemus? Atq; ita
liberati religione & timore Dei, pergūt
cedere & concedere, ac omnia sine mo-
do mensuraq; immutare: Omnia sunt
eis adiaphora, omnia sibi deinde licere
existimant, accedit enim iam malus spi-
ritus & Dei contemptus. Quare ita ra-
tiocinando stultescunt, & in reprobum
sensum iusto Dei iudicio profus tra-
duntur.

Octauo destruunt, quia istis suis
frigidis, pessimisq; scriptis armant pa-
pistas & homines epicureos in piarum
Ecclesiarum politijs. Qui nusquam
non ostentant ea pijs & constantibus
Doctoribus cū hoc epiphonemate, uide
quid illi &c. num tu es eis doctior aut
sanctior? Atq; hac machina cōstat par-
tim oppugnatas, partim subrotas Eccle-
sias, tum in Germania tum in Vngaria.

Nunquam nostri Theologi duo
scribunt, quin papistæ & epicurei gu-
bernatores quatuor aut etiam octo in-
telligant. Verissimum enim est, quod
piæ memoriæ D. M. Luth. scribit, pa-
pistas nostras concessiones intelligere
large, largius, largissime, suas autem
strictè, strictius, strictissime. Id cum sci-
ant nostri theologi, tanto malo occasi-
onem dare non deberent.

Impij gubernatores alioqui totam
religionem contemnunt, ac, quo suos
porcos retinere possint, Christo se libe-
ratos cupiunt. Proinde, cum adiapho-
ristæ eis proponunt **Chorroch**/ statim
illi id telum arripiunt, ac uociferantur
tantum agi de ueste alba, uictisq; Apo-
stolis

stolis totum Christum ueste alba inuol-
lutum Romanæ cohorti illudendum,
flagellandum, crucifigendumq; pro-
pinant.

Nono destruunt, dum, quo adia-
phoris uiam aperiant, suis durissimis
inreparationibus protelant omnes con-
stantes Doctores, uociferando eos esse
duros, horridos, incultos, stoicos inhu-
manos, & tales, qui publicis calamita-
tibus non afficiantur, qui alios sua per-
tinacia uelint inducere in calamitates,
cum suo tantum periculo confiteri de-
berent, qui sint causa schismatis, impedi-
ant piorum inuocationem, colent eu-
licem, & deuorent camelum, qui sint
fortes usq; ad ancillæ uocem, uelint ex-
citare seditione, sint authores noui mo-
nachatus, & nescio quibus non acerbis-
simis conuitijs insectando, cum potius
eos in cruce iam pendentes sua paterna
adhortatione & consolatione animare
& confirmare deberent. Quare plerūq;
fit, ut etiam constantes concionatores,
partim periculis ab impijs circumuenti,
partim istis acerbissimis iaculis tanto-
rum uirorum protelati, inopes cōsilijs,

Bb 4

nescie

nesciant, quo se uertant, ac tandem impijs nihil non cedant.

Decimo uehementer destruit præsens conformatio & coniunctio Ecclesiarum, Doctorum & doctrinæ Christi cum Ecclesijs, Doctoribus & doctrina Antichristi. Cum enim hætenus tantopere contenderimus, & utriq; alteros condemnauerimus, nostraq; doctrina suæ lucis claritate & ueritate omnibus in domo Domini præluxerit, ostenderitq;, quid Deo uel gratum uel ingrati sit, piū aut impium: Iam hanc lucem cum papistarum tenebris coniungere, & sub modio abscondere, quid aliud erit, quam solem hunc e mundo tollere, ut omnes plane ignorent, ubi firmum solum sit, ac pes poni possit, ubi uero fouea, & exitiale præcipitium sit? Quid aliud erit, quam sempiternus horror & confusio miserarumq; conscientiarum tristissima perturbatio, Spiritus S. contristatio, & multarum animarum æterna perditio?

Quod præsentēs mutationes
multa scandala pariant.

Postre-

Postremo destruant, quia multipli-
citer istis suis actionibus tum Papi-
stas, tum euangelicos scandalizant.
Faventur ipsimet se per istas actiones
impios confirmare, ita ut triumphent,
pios uero languefacere & in dubitatio-
nem inducere, piasq; eorum mentes cō-
tristare: Hoc quid aliud est, quam scan-
dalizare? Quid aliud agit Diabolus om-
nibus suis mille artibus, nisi ut impios
in sua impietate confirmet, detq; eis oc-
casionem de uera Ecclesia ac de ipso
Christo triumphandi, ac nomen S. Do-
mini blasphemandi & contra, ut in-
pijs Spiritum S. contristet, eos in pie-
tate languidos reddat, ac tandem de
tota doctrina dubitare faciat? Quos
eiusq; perducit, illi iam orare non pos-
sunt, quare abstracti a Deo in potestate
Diaboli sunt.

Efficiunt autem id primū suæ ua-
cillationis & timiditatis exemplo, quā
ipsi non negant. Quid enim potest ma-
gis perterrefacere & languefacere mili-
tes, quam si uident duces ipsos trepidare
& tremere? Quare sua ista trepidatione
(quam per istam receptionem adia-

Bb 5

phoro-

phororum papisticorum, quæ antea pe-
nitus abiecerunt, & toties recipere recu-
sarunt, indicat) omnium piorum ani-
mos, quantumvis prius fortium, fran-
gunt. Scitum est dictum Chabriæ Du-
cis, qui aiebat, se malle pugnare cum ex-
ercitu leonum duce ceruo, quam cum
exercitu ceruorum duce leone;

Secundo efficiunt id, dum dispu-
tando sua adiaphora ex mœra timidita-
te instituta, tanquam ratione, pieq; sus-
cepta tuentur. Turbantur enim illis dis-
putationibus miseri homines, alioqui
cruce, impiorum sophistica, & tentatio-
nibus Diaboli satis turbati, ut nesciant,
quid sit uerū aut falsum, quid sequi aut
fugere debeant. Vident enim eosdem
illos iam incipere fucare, & pulcherri-
mis coloribus pingere papisticas abo-
minationes, q̄ eas antea acerrime repre-
henderunt. Quare dubitant porro, cui
credendum, aut non credendū sit, neq;
enim potest miserum uulgus, præsertim
in tentatione & cruce, dijudicare acuta
argumenta. Magis eos ὁ ἄριστος quam ὁ
λόγος τῶ λέγοντος πείθει, eū autē eos, quos
ipsi antea pietatis nomine mirati sunt,
tum di-

tum d
actis &
tota d
dio q
penit
Por
ones p
Dei lib
mo ne
tanti D
possum
pistica
fession
Laicus
re nih
in epio
unt &
sterem
adorat
mund
H
auden
ceptur
um co
igitur
ex loc
rentur

tum dicere, tum agere contraria prius
actis & dictis uident, perplexi hærent, de
tota doctrina dubitare incipiunt, & tæ-
dio quodam indignationeq; correpti,
penitus ueritatem abijciunt.

Postremo scandalizant per istas acti-
ones pios, quia eos religione & timore
Dei liberant, ut superius dictum est. Ne-
mo non ex uulgo cogitat, siquidem illi
tanti Doctores, tantis donis ornati, pie
possunt aliqua Antithristo cadere, pa-
pisticas cæremonias recipere & ita con-
fessionem omittere, multo melius ego
Laicus indoctus id facere possum. Qua-
re nihil non optima conscientia (id est,
in epicureismum degenerante) accipi-
unt & accipient, donec penitus chara-
cterem bestię acceperint, eius imaginẽ
adorauerint, & se scorti Babilonij im-
mundicie contaminauerint.

Hic impudenter quidam epicurei
audent affirmare id esse scandalum ac-
ceptum, & non datũ: Quod mendaci-
um coarguere perfacile est. Ponatur
igitur primum definitio dati scandali
ex locis communibus, postea explo-
rentur præsentia scandala, an ei defini-
tioni

tionis

tioni conueniant. Scandalum est aut
falsa doctrina, aut malum exemplum,
quod alijs nocet, uel quia licentiam in
ijs confirmat, uel quia alios ad imitati-
onem inuitat, uel quia deterret aliquos
ab Euangelio, uel quia præbet occasio-
nem maledicendi Christo & Ecclesiæ
Dei, uel quia ferit alia plura peccata.

Falsa iam doctrina proponitur, cū
articulus de sola fide abijcitur, & quæ-
runtur alia fraudulenta uerba, quo do-
ctrina Ecclesiæ Christi ad Episcoporum
Antichristi gustum attemperetur. Falsa
quoque doctrina est, cum in capite de
pœnitentia nihil de fide dicitur. Falsa
doctrina & hæc est, quod liceat Christi-
anis, & præsertim summis Doctoribus
seruire temporari: In eo scilicet sensu, in
quo iam ab Adiaphoristis accipitur,
nempe quod rebus quidem secundis li-
ceat eis fortiter accusare papistas, horri-
bilibusque fulminibus eos protelare, si
quis aliud Euangelium docuerit, ana-
thema sit, & omnes hortari ad summam
constantiam. Aduersis uero contra
blandiri eis, dicere se concordiam cupi-
dissimos esse, se paratos esse ad ceden-
dum, &

dum &
stianos
dicere
nibus
latur co
pium h
P
quod t
piorum
Antich
dendo
cum in
totam
emplu
cet, qu
in om
tionem
entia ip
ret plu
ne, qu
firmare
umphe
mini. I
bitatio
bent, q
ant. D
uersari

dum & accusare acerbissime eos Chri-
stianos, qui uolunt esse constantiores, &
dicere oportere pacem habere cum om-
nibus. Per quam doctrinam plane tol-
litur confessio, quare necessario est im-
pium hoc dogma.

Pessimum etiam exemplum est,
quod tanti uiri, cum deberent in prima
piorum acie stantes fortissime contra
Antichristianos confitendo & defen-
dendo ueritatem pugnare, trepidant,
cum impijs, extremis hostibus Christi,
totam religionem conciliant. Hoc ex-
emplum omnibus prædictis modis nocet,
quia licentiam abnegandi ueritatē
in omnibus confirmat, quia ad imira-
tionem omnes Christianos (ut experi-
entia ipsa indicat) inuitat, quia deter-
ret plurimos papistas a nostra religio-
ne, quos Adiaphoristæ fatentur se con-
firmare in sua sententia: Inde fit, ut tri-
umphent & blasphement nomen Do-
mini. Item cum languescant & in du-
bitationem inducant pios, causam præ-
bent, quare Epicurei & penitus impij fi-
ant. Deniq; quia, cum confirmant ad-
uersarios, ueluti telo eos armant, ut con-
tra nos

tra nos furiosius insaniant, & miseros
Christianos audacius iugulent.

Sed quid multis hic disputare est
neceſſe? uideamus unicum locum in lo-
cis Theologicis Philippi, ex quo clare
cognoscemus, num præſentia adiapho-
ra ſcandali cauſa ſint. Adſcribam au-
tem ipſum textum, ne calumnioſe eum
citare uidear: Poſtquam (inquit) do-
ctrina de ueris & falſis cultibus & de li-
bertatè iam propoſita eſt, concedendū
eſt exempli cauſa, ut inuſitates ritus abij-
ciantur. Nec pertinacia eorum laudanda
eſt, qui cum agnoſcant ueram do-
ctrinam eſſe, tamen acerbè flagitant
omnes ritus. Hæc pertinacia eſt multi-
plex ſcandalum, quia confirmat hoſtes
uere doctrine, & abducit imbecillio-
res in dubitationem, quia metuunt nõ
probari uſum libertatis illis, qui doctri-
na uel autoritate antecellunt, & contri-
ſtatur Spiritus S, in imbecillioribus, cū
dolent ſe accuſari leuitatis.

Hic clare & uere affirmat Philippus,
quod retentio rituum papifticorum, eti-
am cum adefit pura diuini uerbi prædi-
catio, pariat multiplex ſcandalum. Id

ſi ue-

ſi uer-
taliun-
triplici-
gens &
Adiap-
Porro
cit, ſa-
gata a
ma qu-
lum G
magis
la, in
ſinitæ

Q
tum h
& utili-
propte-
malor-
trodue-
iſta præ-
bus pe-
onem,
alia in
Ob ha-
tias ita
tur, ut
uel eti-

si uerum est, quanto magis restitutio
talium rituum grauisima & plane mul-
tiplicia scandala pariet: Quare uere in-
gens & multiplex scandalum presentia
Adiaphora in Ecclesia Christi praebent.
Porro, si uerum est, quod Christus di-
cit, satius esse in profundum maris alli-
gata a sinaria mola abijci, id est, tristissi-
ma quaeq; perpeti, quam unicum pusil-
lum Christi scandalizare: Multo igitur
magis uitanda essent praesentia scanda-
la, in quibus non unus pusillus, sed in-
finita Ecclesiae scandalizantur.

Quare etiam si quae nunc non tan-
tum libera sua natura, uerum etiam pia
& utilia excogitari possent, tamen iam
propter tam multorum ac ingentium
malorum appendices in Ecclesiam in-
troducti non deberent, multo minus
ista praesentia pseudadiaphora, in qui-
bus perturbationem Ecclesiae, destructi-
onem, scandala, contumeliam Dei &
alia infinita mala inesse ostensum est.
Ob hasce enim impietatum circumsta-
ntias ita praesentia adiaphora immuta-
tur, ut, etiam si quae per se non mala,
uel etiam bona sint, tamen fiant extreme
impia;

impia: Sicut piū fuisse Elezarū 2. Machabeorum 6, comedere carnem de suis sacris, fuit enim ei diuinitus mandatum, sed tamen ob scandali & confessionis occasionem fuisse extreme impium. Cauebunt ergo omnes pijsi sapient, ne tantorum scandalorum, tantæq; iræ Dei sese participes faciant.

Quod per præsentia Pseudadiaphora Christus multis & insignibus contumelijs afficiatur.

HAtenus probauimus per Adia-
phora multipliciter Ecclesiam
Christi destrui & scandalizari,
iam probabimus etiam Christum ip-
sum per ea multipliciter contumelia
affici.

Afficitur autem Christus contume-
lia per præsentia Adiaphoricas mutati-
ones, Primum, quia sponsa eius Eccle-
sia dedecoratur. Dedecoratur uero
sponsa Christi, dum quasi uestimentis
ac ornamentis Babilonij scorti indui-
tur, dūq; ei per istas conformationes ri-
tuum

tuum tanquam focia uel potius uillis
seruula adiungitur, atq; ita in publico
ostentatur. Iam cogitemus obsecro, si
adhuc unciam sani cerebri habemus,
quod, quemadmodū nos iudicemus
nos ingenti ignominia affici, si nostra
sponsa sic insigni scorto adiūcta, eiusq;
uestibus ornata in publicum produce-
retur, ac ibi ostentaretur: Ita haud du-
bie longe magis Christus, tantus Do-
minus, iā ingenti ignominia afficitur,
dum eius sponsa tam turpiter dehone-
statur. Testatur enim scriptura Deum
summe Zelotypum esse. Sed quantope-
re papistici ritus Ecclesiam dedecorent,
superius prolixè dictum est.

Secundo, afficitur contumelia Chri-
stus, dum eius tam insigni aduersario,
nempe Antichristo imperium supra
Ecclesiam datur, cui aduersario suo ne
nos subijceremus, tā sollicitè in sacris li-
teris monuit. Dari autem imperium
Antichristo & eius Episcopis supra Ec-
clesiam notius est, tum ex Lypsico In-
terim, tum & ex alijs Adiphoricis In-
terim, quam ut me probare sit necesse.

Tertio, afficitur contumelia Chri-
stus,

C c

stus,

stus, dum quoquo modo membra eius
contristantur, languescunt, in dubitati-
onem inducuntur, & multiplici atro-
ciq; iniuria per praesentes actiones affici-
untur: Quae enim ipsis fiunt, sibi fieri
Christus iudicat, iuxta illud, amen dico
uobis, quod uni minimo horu fecistis,
mihi fecistis, idq; cu etia de corporali-
bus beneficijs & iniurijs dicat, multo cer-
te magis de spiritualibus uult intelligi.

Quarto insigni contumelia affici-
tur Deus iam, dum summi Doctores no
confitentur manifeste, non consolantur
Ecclesias, nec ad constantiam ani-
mant: Cum tamen ideo solum tanta
lumina, ueluti soles quidam, diuinitus
accensa sint, ut eorum confessio & con-
stantia, tum uoce, tum scriptis declarata
(ut uiuente Lutero factum est) late ac
longe per orbem terrarum luceat, atq;
ita Pater caelestis glorificetur.

Quinto afficitur ingenti contume-
lia Deus, dum summi Doctores, & tam
multae Ecclesiae non obscuram speciem
abnegationis praebent, sicut ipsimet fa-
tentur per praesentes actiones significati
inclinationem ad aduersarios. Et re-
uera

ra eius
bitati
atro
affici
bi fieri
n dico
cistis,
orali
to cer
lligi,
affici
res nō
solan
n ani
tanta
initus
con
larata
ate ac
, atq;
tume
& tam
eciem
et fa
ficari
Et re
uera

uera negati non potest esse genus mani
festæ abnegationis in præsentibus mu
tationibus, nam totum Lipsicum Inte
rim sic scriptum est, ueluti si nostri cœ
tus, tanquam apostaticæ & hæreticæ
quædam turbæ ad S. Romanam Ec
clesiam retraherentur. Nusquam con
demnatur Antichristus, nusquam ta
xantur eius abominations, imo ei im
perium supra Ecclesiam Christi, tanq̃
bono pastori in ouili ouium, traditur.

Si quispiam alium ita compellaret,
ut diceret, tu mihi furto centum abstu
listi, peto ea mihi a te bona pace restitui,
ne alia uiolentiora remedia adhibere
cogar: Ac ille alter de furto compella
tus inciperet numerare iam decem, iam
uiginti, an non furti se astringeret, seq̃
ipsum condemnaret, ac speciem solu
turi exhiberet: quocunq; id animo
faceret? Ita opinor. Sic, cum iam
arguamur corruptæ religionis, iubea
mur eam in pristinum statum restitu
ere, nosq; incipimus eam in *ijs* restitu
ere, quæ maxime in oculos hominum
incurrunt, ut sunt ritus, an non uide
mur nosmet condemnare: an nō uide

C. c. 2 mur

mur' nostram religionem abnegare?
singamus tandem nobis somnia cogi-
tationum quantumuis speciosa.

Non solum nostros ritus, sed etiam
doctrinam attemperare & trāsformare
ad uoluntatem aduersariorum, de qui-
bus tantopere hastenus uociferati su-
mus, Si quis aliud Euangelium prædi-
cauerit, anathema sit, an non est ma-
nifesta abnegationis species? Item,
quod metum & pericula tantopere ex-
aggerant, & ob ea non ædunt debitam
confessionem, aliosq; ab ea partim auo-
cant, partim deterrent, plane abnegati-
onem arguit.

Quid autem aliud omnino est rō
dīōti & causa efficiens, qua Cæsarem si-
bi placare uolunt, nisi hæc ipsa, ut scili-
cet significant se iam discedere ab illa
pristina pertinacia in impia religione,
seq; iam Augustanam confessionem
abijcere? Quare adhibeant sane adia-
phoristæ omnes suas artes & sua sophis-
mata, non tamen hoc euincant, quod
præsentes mutationes non claram ab-
negationis speciem habeant.

Sed illi dicunt suum animum ne-
qua

quaq
re a d
diu si
stes C
forte
terea
lituro
clarar
quide
dicar
pectu
tum
dum
anim
simu
uero
fenti
non
rann
religi
mare
quar
biliu
gitat
cutio
decl

quaquam eum esse, quod uelint defice-
re a doctrina, sed uelle se sic aliquam-
diu simulare, & tempori seruire, ut ho-
stes Christi & Ecclesiæ sibi placent, ne si
forte irasci perrexerint cœlum ruat. In-
terea C. moriturum & sic se iterum abo-
lituros omnia ista adiaphora. O præ-
claram sapientiam, quæ ne in politica
quidem uita locum habere deberet, ne
dicam in Ecclesiâ, ubi totum & apertum
pectus Christus flagitat, Sic illi tum C.
tum Christum ludificant, C. quidem,
dum clam dicunt, se nequaquam ea ex
animo facere, quæ faciunt sed tantum
simulare, ut eum decipiant. Christum
uero ludificant, dum ea, quæ in corde
sentiunt, metu Tyrannorum confiteri
non uolunt, imo contraria simulant.

Ecclesiâ subinde habet aliquos Ty-
rannos, qui eam affligunt, ad quorum
religiones si se subinde uellet confor-
mare, nunquam confiteretur, nec quic-
quam esset Christiana religione insta-
bilis. Christus hoc ipsum summe fla-
gitat, ut, cum illi tanti paroxysmi perse-
cutionum ueniunt, Ecclesiâ eius sponsa
declaret, num pluris faciat eos sponsi

fui riuales, qui corpus interficiunt, aut
eum, qui etiam animam perdit, atq; ita
confitendo cœlestē patrem glorificet.

Hic refutanda est etiam illa falsis-
sima sententia, Torgæ concionatori-
bus proposita, quod confessio in adia-
phoris non consistat, nam certe per ser-
monem & externos gestus significatur
uoluntas, ut per imponere pauca grana
thuris in aram ethnicam, quod olim S.
martyres facere noluerunt, Item infle-
tere corpus, quod olim tres pueri & S.
martyres facere recusarunt, Adiapho-
ron erat orare Danielē clausis aut aper-
tis fenestris, sed confessio postulat, ut
apertis oraret, quo indicaret se impio
regis mandato non parere, atq; ita suæ
constantia exemplo alios quoq; ad
imitationem inuitaret.

Adiaphoron erat Corinthios ido-
lothytorum carnes comedere aut non,
ut ipsemet Paulus fatetur, sed tamē erat
contra confessionem, atq; ideo imbe-
cillos scandalizabat. Adiaphoron erat
grandæuum Sacerdotem Eleazarum
tempore Antiochi comedere carnes de
suis sacris, imo erat ei diuinitus manda-
tum, &

tum, &
ficatu
terfici
cris co

A
re ma
lem &
mani
sam a
nem r
Salern
tamen
tradit
confi
stere c
enim
& gef
ramu
bent
o im
dent
re in
fuit r
thuri
totan
ad al
pote

tum, & tamen, quia uidebat tunc significaturum abnegationem, potius se interfici patitur, quam carnes de suis sacris comedar.

Adiaphoron erat Christum lauare manus, imo habebat rationem ciuilem & naturalem, Ciuile enim est lotis manibus potius, quam sordidis mensam accedere, & habet præterea rationem naturalem. Nam ut habet regimen Salernitanū, lumina reddit acuta. Sed tamen Christus id facere non uult, ut traditiones Phariseorum euertat & non confirmet. Verissimum igitur est confitere confessionem in adiaphoris, non enim uerbis tantum, sed etiam factis & gestibus externis confitemur & declaramus fidem cordis, neq; a uerbis debent in cōfessione discrepare facta. Sed o impudentiam Adiaphoristarū, audent illi negare confessionem consistere in præsentibus mutationibus olim fuit nefarium scelus uel tribus granis thuris suam defectionem indicare, iam totam Ecclesiam Christi transformare ad abominaciones Antichristi nondū potest significare abnegationem.

Cc 4

Nec

Nec satis est, quod Adiaphoristæ sibi bonum propositum somniant in istis mutationibus. Vix enim quisquam unquam abnegavit Christum, quin apud semetipsum nescio quas plausibiles sui facti interpretationes fingeret, ut sic tum suam conscientiam, tum Deum deciperet. Nam oportet etiam respicere, quo animo nobis aduersarij talia proponant, item quo tum ipsi, tum & alij nostrum factum accipiant, quod clarissime ex 1. Cor. 10. probari potest, cum inquit, Quid igitur dico idolum aut idolothyton esse aliquid etc. quasi diceret, scio idolothyta comedere esse mere adiaphoron, sed oportet te respicere etiam, quid ipsi ethnici de suis sacris, & de tua comestione sentiant, item imbecilli fratres. Ob quas circumstantias spiritus S. eos de Dæmoniorum mensa participare affirmat.

Aduersarij totum suum cultum, uel certe præcipua capita suæ religionis in cæremonijs collocant, quas cum in nostris Ecclesijs in eorum gratiã restitimus, an non uidemur tum eis tum alijs eorum impijs cultibus assentiri? Nec dubitant

dubita-
tis reb-
quis co-
nosca-
esse co-

M
as, qui
nam
cum
non d
tus pa

S
Christi
ethnic
iunge
poner
aram,
pergi
tus: A
surras
la face
mo u
Tyran
an no
ita. S
rosq
pæ an

dubitant, quin, quandoquidem in tantis rebus ipsis cesserimus, etiam in reliquis cessuri simus, nostrum errorem agnoscamus, eorumque religionem ueram esse confiteamur.

Miserum uulgus aspicit caeremonias, quia illae incurrunt in oculos, doctrinam non perinde cernit: Eas igitur cum uidet transformari in papatum, non dubitat iam, quin Doctores penitus papatum probent, seque condemnent.

Si, cum Tyranni iubebant olim Christianos christianismum deserere & ethnicismum amplecti, ac insuper iniungebant eis aliqua adiaphora, ut imponere aliquot grana thuris in aliquam aram, flectere corpus alicubi, pati se aspergi aqua lustrali, aut aliquos alios ritus: Aliquot Christiani inter se consurrassent, se uelle tantum adiaphora illa facere, ne interficiantur, a christianismo uero nequaquam deficere: Atque ita Tyranni mandata de ritibus effecissent, an non uiderentur abnegasse: plane ita. Sic cum nostri Adiaphoristae plerumque omnes ritus Interim, & ipsius Papae amplectantur, nec amplius reliqua

C c 5 clare

clare & cōstanter damnent, an nō uidē-
tur abnegare nostrā religionem, quan-
tumuis, nescio quas, interpretationes
sui facti ipsimet sibi somnient.

Illa uero leuior propemodum ca-
uillatiuncula est, quam quæ sit respon-
sione digna, quod dicunt istas mutati-
ones non fieri propter papistas, quia
nosmet confiteamur papistas istis non
fore contentos. Nam cum creditor pe-
tit 10, & debitor dat septem, non potest
debitor dici non exponere eam pecuni-
am in gratiam creditoris, facit enim,
ut eum placet, & creditor si non est
contentus ea summa pro toto, conten-
tus est pro parte. Sic etiam papistæ si
non sunt contenti Adiaphoristarum
mutatione pro toto, at certe pro parte.
Cogitant enim bonum esse nos ipsos
aliquatenus papatū restituere, se porro
adiutos hoc nostro bono principio (q̄
plærunq; difficilimū esse solet) facilius
& reliqua obtētuos ac mutatuos esse.
Sed quid multis opus est? ipsimet adi-
aphoristæ fatētur suas mutationes dem
Interim gemess sein: Porro de Interim
testatur eius præfatio, cōcordare ipsum
cum

cum pa-
rica ad
nostrā

Q
Ecclesi-
ne sunt
scura de
tam sua
fentent
ipsimet
confess
atur, an
ceptum
to turp
liam D
quod
eam fac
scelus e
um per

Po
singula
monias
tus, S.
tertium
dia con
ea insta

5 uidē,
, quan
ationes
cum papatu. Ergo præsentēs adiapho-
ricæ actiones sunt restitutio papatus, &
nostræ religionis abnegatio.

Quare præsentēs transformationes
Ecclesiæ Christi in ritus Antichristi pla-
ne sunt genus abnegationis, & non ob-
scura defectio, etiam si adiaphoristæ to-
tam suam uitam in asserenda contraria
sententia absumerent. Quamquam &
ipsimet id fatentur, ut superius eorum
confessionem citauī. Hinc igitur uide-
atur, an sit in adiaphoris scandalum ac-
ceptum. Est autem hæc abnegatio tan-
to turpior, tantoq; magis in contume-
liam Dei, & perniciem ueritatis cedit,
quod tanti uiri ac integræ Ecclesiæ
eam faciunt, ac insuper nefarium hoc
scelus excusare, aliosq; ad hoc flagiti-
um pertrahere conantur.

Postremo afficiunt contumelia
singulari Spiritum S. restituendo cære-
monias & ritus Antichristi, quos Spiri-
tus, S. per D. Martinum Lutherum
tertium Eliam ineffabili Dei misericor-
dia condemnauit & aboleuit, qui enim
ea instaurât, quæ Spiritus Sanctus destru-
xit.

xix

xit, certe condemnant & contumelia
afficiunt Spi. S. Non potest sane quis,
quam negare, uehementer obscurari
hoc ingens Dei beneficium instauratae
religionis per praesentes mutationes, &
papisticorum rituum instauraciones.

Proinde praesentes Belial & Christi
conciliaciones plane multiplici ac mi-
nime uulgari contumelia Deum affici-
unt: Quod abominabile scelus, quam
ingens sit, ne Angelicae quidem mentes
concipere possunt. Ecclesia, quam Chri-
stus suo sanguine redemit ad hoc, ut
glorificet patrem coelestem, ac ad bona
opera condidit, quo suae carnali tran-
quillitati consulat, Deum contumelia
afficit: datque occasionem impijs (ut ip-
simeet Adiaphoristae fatentur) ut trium-
phent, & sic nimirum Filium Dei tum
ipsi tum pater ipsorum Diabolus blas-
phemet & contumelia afficiat.

Quod in praesentibus pseudadia-
phoris multa sint sua na-
tura impia.

Probatum est haecenus praesentia
adiaphora non esse recipienda, quia
ratione.

ratione
pia ne
rum
Iam C
inter a
esse pr

D
superi
Eccles
haber
plicit
omni
merab
dam p
natura

P
quod
lestis u
regim
ceditu
ut is,
nobis
dicam
ticipes
igitur
tichrif
pra Ec

ratione alicuius circumstantiæ sint im-
pia nec uel efficientes uel finales uero-
rum adiaphororum causas habeant.
Iam Christo iuuante probabitur multa
inter adiaphora simpliciter sua natura
esse prorsus impia.

Dictum quidem & probatum est
superius, præsentia adiaphora destruere
Ecclesiam Christi, scandalizare pios,
habere speciem abnegationis & multi-
pliciter contumelia afficere Deum, quæ
omnia ex sese plane sunt impia: Enu-
merabimus tamen adhuc in specie quæ-
dam pseudadiaphora, quæ itidem sua
natura impia sunt.

Primum simpliciter impium est,
quod Antichristo, eiusque episcopis cœ-
lestis ueritatis manifestis persecutoribus
regimen supra Ecclesiam Christi con-
ceditur. Scriptura enim expresse mādāt,
ut is, qui aliud Euangelium attulerit,
nobis anathema sit, ei que ne aue quidem
dicamus, quod si ei aue dixerimus, par-
ticipes nos ipsius sceleris facturos. Est
igitur clare contra mandatum Dei, An-
tichristi episcopis ullam potestatem su-
pra Ecclesiam Christi tribuere, qui, qua-
les sint,

les sint, satis probe nouimus. Si enim nullum nobis penitus commercium cum ijs habere licet, multo minus nobis licebit Ecclesiam Christi eis ita turpiter subijcere.

Secundo plane impium est leges de tollenda libertate Christiana Ecclesiamque in seruitutem Babilonicam reducenda condere. Fatentur autem ipsimet *Adiaphoristæ* præsentem mutationem afferre duram seruitutem, sed tamen propter uitandam persecutionem tolerandam, quæ, si impietate careret, nec Spiritum S. contristaret, dura pijs esse non posset, quantumuis molesta esset carni.

Tertio plane impium est, quod in *Lypico Interim* in articulo de pœnitentia de fide, prorsus siletur: Atque ita salutaris doctrina de pœnitentia, pro qua tamdiu cum aduersarijs tamque uehementer pugnauimus, corrumpitur. Item quod post absolutionem ponitur uox ambigua ac late patens, *was dem anhengig ist* / per quam non est dubium, quin significetur Satisfactio, & indulgentiæ, quæ plane sunt impia, per ea enim

enim
ias ua
ducu
est in
more
est q
usu
dicun
tem m
rum,

C
matic
dinat
cram
forma
quam
as, qu
earum
nant,
fieri d
Eccle
modi
nis, S
it, &
ne im
Episco
ligant

Si enim
mercium
nus no
ita tur
st leges
Eccle
n redu
p simet
ationes
tamen
m tole
ret, nec
pijs el
esta el
quod in
pœni
tq; ita
ia, pro
amque
pitar.
onitur
s dem
t dubi
, & in
, per ea
enim

enim a Christi unica satisfactione ad il-
las uanissimas nugas conscientia ab-
ducuntur, & alioqui extrema impietas
est in doctrina de pœnitentia fidem
more papistico omitti. Item, impium
est q̄ eodem capite, cū multa dicant de
usu communionis, nusquam tamen
dicunt fidem afferendam esse, statuen-
tem nos accipere remissionem peccato-
rum, quod itidem papisticum est.

Quarto impium est, quod confir-
mationem, extremam unctionem & or-
dinationem non obscure tanquam Sa-
cramenta restituant, eaq; ad priorem
formam aliquatenus retrahunt, nec us-
quam uel impias papisticas cæremoni-
as, quas inde amouere, uel pias, quas in
earum locum substituere uelint, nomi-
nant. Id quanquam singulari sapientia
fieri dicunt, tamen coram Deo proditæ
Ecclesiæ & ueræ pietatis rei sunt, eius-
modi enim sapientia ac prudentia car-
nis, Spiritui S. repugnat, ueritatē obru-
it, & Ecclesias euertit. Quin & hoc pla-
ne impium est, quod gratiam Dei ad
Episcopale illam confirmationem ala-
ligant.

Quare,

Quare, prout iam est furor papistarum, haud dubie, quam primū Ecclesiæ adiaphora ista acceperint, episcopi suas ueteres abominationes istis ritibus annectent. Sic quoq; haud dubie sub uoce confessionis uolent suam confessionem intelligere, & sub uoce consecrationis suam consecrationem, nempe canonem, alioqui enim usitato uerbo usi fuissent, ut uerbis Cœnæ, & per festum Corporis Christi suum festum, neq; enim est in Lipsico Interim aliqua reprehensio abominationum coniunctarum adiuncta. Sunt & alia multa loca, tum in Lypfico Interim, tum in aliis nouis reformationibus, ubi occultæ impietates latent, quas ego quidem iam exactius persequi non uolo, ne uidear cum eis sophisticè agere. Verum episcopi, ubi semel Ecclesiæ ista adiaphora acceperint, abunde nobis illa mysteria reuelabunt, declarabunt & ampliabunt, ut iam aliqui faciunt.

Quinto, simpliciter impium est, præter communionem aliud opus instituere in cœna Domini, nusquam a Christo mandatum, ubi ludatur cum
Sacra

Sacra
Dei. M
eius ex
diuers
Mese
S
contra
quicq;
bilon
cimus
in Scr
farijs,
tam al
ret, au
bemur
P
in istis
fition
qua ta
Et eo
cere n
iustifi
Sic en
Celen
nicht
nem d
orum

Sacramento extra & contra uerbum
Dei. Nam & in Lypfico Interim, & in
eius extracto ista duo tanquam plane
diuersa diuersis nominibus nominatur
Mess vnd Communion.

SEXTO simpliciter impium est &
contra Christi mandatum, quod nos
quicquam in religione in gratiam Ba-
bilonij scorti & bestia, quæ id gestat, fa-
cimus. Vult enim Christus nos ab istis
in Scriptura declaratis iam eius aduer-
sarijs, præsertim in religionis negotijs
tam abhorrere, quam ipse ab eis abhor-
ret, aut quam a Diabolo abhorrere de-
bemus.

Postremo plane impium est, quod
in istis nouis compositionibus propo-
sitionem Sola fide iustificamur, pro
qua tam diu pugnauimus, abijcimus:
Et eo rem reducimus, ut uideamur di-
cere nos præcipue quidem per Christum
iustificari, sed tamen etiam per opera.
Sic enim loquuntur expresse in quodã
Celsensi scripto, *Gleich als weren wir
nicht fürnemlich gerecht vnd ange-
nem durch Christum* / quæ etiam ali-
orum scriptorũ sententiæ summa esse
uidetur

D d

uidetur

uidetur. Nā in Lipfico quoq; Interim
nusquam est, nos sola fide iustificari, &
sunt interea multæ aliæ loquutiones,
non obscure ad papisticam sententiam
inclinantes.

Sed nolo prolixius de hac re cum
ipsis contendere. Volo probare magni
eos momenti res e nostra religione pa-
pistis donare: Quod haud dubie sine
ingenti impietate fieri non potest. Ipse-
met Filius Dei testatur se uenisse in mū-
dum, & tam multa pati, ut scriptura im-
pleatur, nec uel unicum iota de scriptu-
ra periturum. Largiri igitur hominem
impijs multa de nostra uerissima religi-
one, proculdubio cum ingenti impie-
tate coniunctum est. Sed iam loca ipsa
ex eorum scriptis citabo.

In primo bedencken sunt hæc. Die/
ses ist mein einfeltiges bedenckē/dar/
in vmb gemeiner einigkeit willen viel
nach gegeben/vnd achte/andere wer/
den nicht so gelinde rathen. In scripto
Begenfi sunt hæc, wir lassen viel strei-
tige / grosswichtige sachen fürüber
gehen. Item in quadam epistola est, uo-
lens multa largior. Ex quibus omnibus
apparet

erim
ari. &
ones,
tiam
cum
agni
e pa
e sine
Ipsē
mū=
a im=
iptu=
inem
eligi=
mpie=
a ipsa
Die/
dar/
a viel
ner/
ripto
rei/
über
t,uo=
ibus
paret

apparet Adiaphoristas ualde liberales
esse de alieno, ac multa magnaq; largiri
de religione Christi istis pertinacissimis
Dei hostibus, quod non potest non esse
impium. Sunt igitur præsentia adia-
phora non tantum ratione alicuius cir-
cumstantiæ impia, cuiusmodi pleraq;
omnia sunt, sed etiam nonnulla sim-
pliciter sua natura sunt impia, quæ,
quia diuinitus prohibita sunt, nullo
modo pie accipi possunt.

Hactenus duæ priores huius operis
partes expeditæ sunt. Prima, in qua, quæ
uera adiaphora sint, declaratur. Secun-
da, in qua probauimus præsentia adia-
phora nequaquam talia esse, nec pie ac-
cipi posse, quia neq; efficientes, nec fi-
nales piorum adiaphororum causas ha-
beant, quin potius contrarios effe-
ctus præstent, turbent, scanda-
lizent, destruant Ecclesiam &
Deum multipliciter contu-
melia afficiant: Ad hæc &
multa sua natura im-
pia sint.

D d 2

Tertia